

УДК 378:147

Кліх Л.В., Макодзей Л.І.

КРЕДИТНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ – ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті здійснено порівняльний огляд кредитних систем навчання, запроваджених у вищих навчальних закладах різних країн світу. Найбільш поширеними в світі кредитними системами навчання визнано Європейську кредитно-трансферну систему, систему кредитів Сполучених Штатів, Британську систему накопичення і передачі кредитів і Азіатсько-тихоокеанську систему передачі університетських кредитів. Проаналізовано питання використання українськими вищими навчальними закладами ефективної кредитної системи навчання, яка б забезпечувала мобільність студентів у різних країнах світу.

Ключові слова: мобільність, кредитна система, кредит, вища освіта.

Постановка проблеми. Мобільність є одним із базових принципів сучасної європейської освітньої політики, ідея якої полягає в тому, що в сучасному світі відкритих кордонів освіта та знання стають транскордонним та транснаціональним явищем.

Зважаючи на вищезазначене нині активізувалися питання участі ВНЗ в міжнародних програмах навчання, інтернаціоналізація освітніх програм вищої освіти стала однією з переважаючих тенденцій. В процесі реалізації таких програм система вищої освіти світу зіткнулася з труднощами, пов'язаними з різноманітністю і, у ряді випадків, непорівняльністю європейських освітніх систем. Необхідно було розробити деякий інструмент, який би дійсно зближив національні системи освіти, зробив їх гнучкішими прозорими, а документи про освіту – легко порівнянними. У зв'язку з цим почали створюватися і впроваджуватися кредитні системи, які сприяють забезпеченню мобільності студентів та викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження закордонних і вітчизняних науковців з питань розвитку національних систем вищої освіти у контексті Болонського процесу (І. Бабин, Я. Болубаш, В. Грубінко, В. Журавський, М. Згуровський, Д. Кірстейн, В. Кремень, Н. Рідей, М. Степко, К. Таух, Г. Хог, В. Шинкарук та ін.) містять аналіз окремих кредитних систем навчання.

Разом з тим недостатньо дослідженими залишаються питання запровадження ефективної кредитної системи, яка б забезпечувала мобільність студентів у різних країнах світу. У зв'язку з цим **метою статті** є здійснення порівняльного огляду кредитних систем світу та виокремлення кращої для вітчизняної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні у вищій освіті різних країн застосовуються кредитні системи, найбільш поширеними з яких є Європейська кредитно-трансферна система (ECTS), Система кредитів Сполучених Штатів (USCS), Британська система накопичення і передачі кредитів (CATS) і Азіатсько-тихоокеанська система передачі університетських кредитів (UCTS).

Зазначимо, що кредит (credit, credit-hour) – це уніфікована одиниця виміру об'єму навчальної роботи студента або викладача, що може враховувати аудиторну роботу (лекції, семінари), самостійну роботу, здачу заліків, іспитів тощо.

Для більшості Європейських країн затребуваною в зазначеному контексті стала Європейська кредитно-трансферна система ECTS (European Credit Transfer System), що виникла як пілотний проект програми ERASMUS і пройшла експериментальну перевірку. У ній брали участь 145 ВНЗ різних країн Європи. Таким чином, Європа логічно прийшла до неминучої необхідності максимально можливого зближення й вирівнювання шкали оцінки національних систем за загальноєвропейським шаблоном, яким стала система ECTS.

ECTS нині є основою Болонського освітнього процесу. Вона створювалася, передусім, як інструмент, що дозволяє вибрати загальний ступінь освіти, що здобувається студентом, необхідної для його академічної мобільності.

Незаперечним є позитивне значення даної системи для різних суб'єктів вищої школи [3]:

- сприяє розвитку автономізації та відповідальності, співробітництву між університетами, студентській і викладацькій мобільності, стимулює підвищення якості навчального процесу та ефективності його управління;

- забезпечує та підтримує автономність і диверсифікацію діяльності, прийняття рішень з академічного визнання, сприяє покращенню змісту навчальних програм, якості навчального процесу та його результатів;

- розширює можливості вибору навчання за кордоном, дозволяє впливати на формування програми навчання, забезпечує сертифікацію процесу навчання в закордонному ВНЗ, гарантує широке визнання академічної кваліфікації тощо.

До теперішнього часу практично всі європейські країни провели реформи національних систем вищої освіти, ввели системи, що ґрунтуються на освітніх кредитах. Проте, вони сильно розрізняються, що обумовлено орієнтацією країн на рішення національних соціально-економічних завдань. Кожна країна прагне зберегти свою унікальну систему освіти, національні історичні й культурні традиції, про що свідчить аналіз формування кредитних систем в низці європейських країн.

Так, у Великобританії система навчання ґрунтується на кредитній системі CATS (Credit Accumulation and Transfer System – система накопичення і передачі кредитів), метою якої є впорядкування й уніфікація системи кваліфікаційних напрямів шляхом встановлення для кожного з них певної кількості кредитів. Система накопичення і передачі кредитів поширена в Сполученому Королівстві, Південній Африці і Новій Зеландії. Для Британської системи (CATS) найбільш суттєвим є те, що кількість кредитів, які зараховуються за результатами освоєння конкретної дисципліни, є підтвердженням рівня знань і умінь студента.

У Шотландії застосовується система CAT Шотландії (SCOT CATS), яка ґрунтується на CATS, де у відмінності від усіх інших частин Сполученого Королівства навчання на рівні бакалавра має тривалість не 3, а 4 роки. Це перша в Сполученому Королівстві національна система, що використовується у ВНЗ Шотландії.

Окремі дослідники, наприклад, зазначають, що такі системи, як CATS навіть одержали спеціальну назву систем кредитів "a la carte" – "порційних", оскільки дозволяють студентам необмежено "міксувати" кредити різних типів і рівнів та в подальшому без додаткових умов претендувати на присвоєння кваліфікації [14].

У системі CATS існує також:

- єдина система кредитів і кваліфікацій для Англії, Уельсу й Північної Ірландії (EWNI), розроблена в 2001 році Агентством по забезпеченню якості (QAA);
- система CQFW (система кредитів і кваліфікацій Уельсу);
- система кредитів і кваліфікацій Шотландії (SCQF) і регіональна система графства Дербі DRN.

Найбільш характерним прикладом кредитної накопичувальної системи є USCS – кредитна система, що використовується у вищій освіті США.

Найважливішою особливістю американської накопичувальної системи кредитів (USCS) є переведення годин, витрачених на освоєння дисципліни будь-якої освітньої програми, в кредит-години, сукупність яких визначає рівень освіти, що здобувається.

До конкретних переваг USCS слід віднести насамперед її гнучкість. Кожен студент вибирає власну траєкторію накопичення потрібної кількості кредитів, і тому система дозволяє ефективно реалізувати концепцію індивідуалізації процесу навчання. Проте перевагою USCS є не лише забезпечення індивідуального навчального графіка з огляду на потреби студента, а й можливість створення особистісних термінів навчання. Студент за власної ініціативи встановлює темп або швидкість просування вперед відповідно до персональних здібностей та інтересів, що дозволяє опанувати відповідну програму навчання раніше або пізніше запланованих програмою строків.

Система USCS підвищує мобільність американських студентів, оскільки отримані в одному університеті кредити зараховуються в іншому, завдяки чому студенти можуть вільно переміщатися між ВНЗ без втрати залікових одиниць. Подібна практика також робить можливим зв'язок між перерваним і відновленим навчанням.

Поряд з європейською, британською, американською системами залікових одиниць існує система передачі університетських кредитів для азійсько-тихоокеанського регіону UCTS (University Credit Transfer System), до якої явно не приєдналися деякі найбільші країни цього регіону (Японія, Китай та ін.). Пілотна схема цього проекту розрахована на 5 років та функціонує з метою надання допомоги організації UMAP (Університетська мобільність в азійсько-тихоокеанському регіоні) ефективніше здійснювати студентські обміни в регіоні й на територіях, що входять у сферу діяльності UMAP, а також з країнами інших регіонів світу за допомогою гарантованого визнання кредитів, отриманих за навчання в зарубіжних ВНЗ.

Азійсько-тихоокеанська система (UCTS) використовується тільки як механізм конвертації кредитів, набраних студентом за період навчання в одному ВНЗ, що входить в азійсько-тихоокеанського регіону, в кредити іншого ВНЗ, що знаходиться в тому ж регіоні або в кредити інших світових систем.

Разом з тим UCTS має певну перевагу перед ECTS, так як ця система передбачає більшу ініціативу студента щодо формування програми навчання.

Японська система залікових одиниць ґрунтується на американській системі USCS з однією відмінністю: термін "кредит-година" замінена на "залікові одиниці" (units).

Ефективність і доцільність використання кредитних систем навчання підтверджується їх інтенсивним поширенням у вищій освіті багатьох країн світу, оскільки спрямованість освітніх програм на розвиток у студентів самостійної роботи дозволить підвищити рівень творчої активності й самостимуляції в освоєнні знання, а отже і в підвищенні якості освіти [2].

Передумовою входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору є запровадження в систему вищої освіти вимог Болонської декларації, спрямованої на формування загальноєвропейської системи вищої освіти зі спільними фундаментальними принципами функціонування. У Законі України "Про вищу освіту" [1] зазначено, що Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЕКТС) – це система трансферу і накопичення кредитів, що

використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується в кредитах ЄКТС) – це одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок про те, що кредитні системи широко розповсюджені у вищій освіті різних країн світу. Найбільш поширеними кредитними системами навчання визнано Європейську кредитно-трансферну систему, систему кредитів Сполучених Штатів, Британську систему накопичення і передачі кредитів і Азіатсько-тихоокеанську систему передачі університетських кредитів. Зазвичай вони слугують засобом полегшення визнання отриманої освіти для навчання за кордоном, полегшують порівняння навчальних досягнень студентів на основі узгодженої системи оцінювання (кредитів і оцінок) та технології інтерпретації національних систем вищої освіти, а отже є засобом розширення мобільності студентів.

Використані джерела

1. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Кліх Л.В. Порівняння різних систем організації навчального процесу / Л.В. Кліх, Р.П. Кліх. – Таврійський вісник освіти. – 2012 р. – № 4. – С. 107-113.
3. Спірін О.М. Перспективи розвитку сучасних кредитних систем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.uipa.kharkov.ua/library/documents/bolonproz/3/persp.htm>

Klich L., Makodzey L.

THE CREDIT SYSTEM OF EDUCATION – THE FOUNDATION OF STUDENTS' MOBILITY

The article analyzes the introduction of an effective credit system that provides mobility of students from around the world and made a comparative overview of the world of credit on which singles out the best for the national higher education system. Today in higher education around the world it is used the different credit systems, the most common of which are the European Credit Transfer System (ECTS), the United States credits system (USCS), the British system of accumulation and transfer of credits (SATS) and Asia-Pacific university credit transfer system (UCTS).

The credit systems are widespread in higher education around the world. Usually they serve as a means of facilitating the recognition of education to study abroad, facilitate comparison of learning achievements of students through coordinated assessment system (loans and assessments) technology of interpret national systems in higher education, being as a means of expanding student mobility.

Key words: *mobility, credit system, credit, higher education.*

Стаття надійшла до редакції 19.01.2015